

GÜNÜMÜZ
İNANÇ
PROBLEMLERİ

İLAHİYAT FAKÜLTELERİ KELAM ANABİLİM DALI
SEMPOZYUMU

7-9 Eylül 2001
ERZURUM

KELÂMILA İLGİLİ ÇAĞDAŞLAMADAN İLERİ GELEN PROBLEMLER

Prof. Dr. Muhittin BAĞÇECİ*

Kelâm ilminin hakikatını teşkil eden “akaid” değişmeden kalacak ve değiştirilmeden okutulup öğretilecektir. Ancak akaidi isbata ve açıklamaya yarayan ilke, araç ve deliller sabit olmayıp zamanla ilimlerdeki gelişmeye ve çağımız ihtiyaçlarına göre değişir. Şimdi biz İslâm toplumlarının çağdaşlaşma ve modernleşme sürecine girmesi sebebiyle akaidle ilgili isbat ve izahlarda ortaya çıkacak problemlere göz atalım, ve bunların risklerinden kurtulmanın çarelerini araştıralım.

1- Eski klasik kelâm okutulmalıdır. Akaid değişmez. Yeni ilm-i kelâm okutulurken klasik kelâm ile arasındaki köprüler kaldırılıp atılmamalıdır, kökleri ve geçmişi ile irtibatı kesilmemelidir. Uzun süre duraklamasına rağmen, klasik kelâmın, İslâm akaidini akli ve ilmi olarak açıklamaya derinlik ve zenginlik kazandıracak bir birikimi vardır. Yaptığı açıklamalar çok zengin olup islâmî araştırmalara derin boyutlar kazandıracak niteliktedir. Ancak eski kelâmın akaidi açıklarken kullandığı deliller yetmez, dayandığı bilgilerin bazıları geçerliliğini kaybetmiştir. Klasik kelâmın vesile olarak kullandığı görüşlerini verip tenkid ederek yeni açıklamaları Kur’an’ın ve ilmin kesin verilerine dayandırmak lazımdır. Meselâ, insan cesedlerinin diriltilmesinin imkânını açıklarken, kelâmcıların izahları yetersiz kalmıştır. İnsan ölünce cesedi çürür, ruhu kalır. Sem’i delillerle sabittir ki, ikinci nefhadan sonra insan cesedlerinin hepsi diriltilecek ve ruhları bunlara iade edilecektir. Felâsife, insan bedenlerinin cüzleri toprakta dağılarak bitkilere, hayvanlara geçer ve onlardan da tekrar yaratılan insanlara geçer ve böylece cesedlerin cüzleri ma’dûm olur. ma’dûmun iadesi de imkansızdır, diyorlardı. Kelâmcıların bir kısmı; cesedleri bütün cüzleri toplanarak diriltilecektir. Diğer bir kısmı da cesedler, asli cüzleri toplanarak diriltilecek, diyorlardı. Belli ki kelâmcıların bu açıklamaları yetersiz kalıyordu. Bunun doğru açıklaması şöyledir:

Allah, Kur’an’da çürümüş cesedlerin erden çıkartılarak diriltilmesini, bitkilerin yerden (toprakta) bitirilmesine benzetiyor (el-A’râf, 57). Tohumu olmadan hiçbir bitki kendiliğinden bitmez. Abiyogenez (tenasül bi-nefsihi) batıldır. Her tohumun DNA (Desokribonükleik asidi) sında aid olduğu bitkinin vücut yapısı, yapraklarının şekli ve meyvaların özellikleri yazılıdır. Allah Taalâ, çürümüş kemikte bulunan DNA’lardan dağılmış olan atom ve moleküllerden her bir insanın DNA’sını yaratacaktır. DNA’da insanın vücut yapısı ve bedeninin bütün özellikleri yazılıdır. Allah DNA’daki yazılı plana göre her bir insanın bedenini yaratacaktır.

كل ابن آدم يأكله التراب إلا عجب الذنب منه خلق وفيه يركب

* Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

hadisindeki **عجب الذنب** (kuyruk sokumu) kemiği mecazdır. Çünkü kuyruk sokumu kemiği de çürüyor, yakılıyor, yanıyor ve dağılıyor. Hadiste kül (kuyruk sokumu kemiği) zikredilmiş ve bunun cüz'ü (DNA) kasdedilmiştir. Veya bu hadiste Acbü'z-zeneb'i, zikredilmesi, zikr-i mahal irade-i hâldir. DNA'lar da atom ve moleküllerine dağılıyor. Allah, bu dağılan atom ve molekülleri biliyor.

قد علمنا ما تنقص الأرض منهم وعندنا كتاب حفيظ (Kaf, 4)

Allah dağılan bu atomlardan tekrar bir DNA yaratacak ve bundan da bedeni çıkaracak ve ruhunu iade edecektir. Atıldığında, atom bombası veya hidrojen (füzyon) bombasının milyonlarca derecelik ısısı altında DNA'ların HCON atomlarından bir kısmı kaynaşarak demire dönüşmektedir. Füzyon olayında en son basamak demirdir. İnsanın kemikleri taşlaşsa veya demire bile dönüşse bile Allah, bunlardan, atomlarını füzyon yoluyla ayırarak insanın DNA'sını yaratacak ve bundan da bedenini bitirecektir.

قل كونوا حجارة أو حديدًا أو خلقا مما يكبر في صدوركم (İsrâ, 50-51)

2- Batıdan gelen ve ilimle alakası olmayan bir takım teorilere kapılıp da “bu Kur'an'da ve İslâm'da vardır” demek çok büyük yanıştır. Batıda ortaya atılan ne kadar inkarcı, zararlı ve din aleyhtarı olan görüş ve nazariye varsa, bunların hepsi İslâm dünyasına taşındı. Bunlara ilmi olan yeterli cevaplar verilmelidir. Meselâ, evolyonizm teorileri ve özellikle darvinizm Kur'an'da ve İslâm'da da vardır, diyerek; insanın ve maymunun ortaklaşa bir canlıdan evrimleşip ortaya çıktığını ve bunun Kur'an'da da olduğunu iddia eden ilahiyatçılar, zuhur etmiştir. Bu görüşlerini Kur'an'a dayandırarak kitap yazanlar olmuştur. Halbuki, Kur'an'da, jeolojik ve arkeolojik araştırmalarda herhangi bir canlının bir diğer bir canlıdan gelişerek ortaya çıktığını gösteren tek bir delil bile yoktur. Yeryüzü katmanları (kambriyen kayalıkları) ve fosil materyalleri incelendiğinde, arzdeki canlıların birdenbire ortaya çıkmış olduğu görülür. İnsanın da tamamen müstakil olarak yaratıldığı ilimce kesinlikle belli olmuştur.

Materyalist ve inkârcı cereyanların ilimde hiçbir yerlerinin bulunmadığı da gösterilmelidir. Dinden hoşlanmayan aydınlar tarafından Darvinizm, Freudizm, Pozitivizm, ve dinin menşei bir illüzyon sayan sosyolojik nazariyeler gibi Batı kaynaklı pek çok nazariye ve görüşler aktarılmıştır. İlim gibi gösterilen fakat asla ilim olmayan ve bilimle hiçbir ilgisi bulunmayan bu inkârcı ve yıkıcı fikir ve görüşlerin batıl olduğu delilleriyle açıklanmalıdır. Çünkü İslâm ilimle çatışmaz. İlim olanla olmayanı kesin delilleriyle ayırd etmeden “çağımız ne getirdiyse doğrudur, iyidir; ben kabul eder ve savunurum. Modernliğin vitrininde ne varsa alırım ve kullanırım” demek ilim ve selim akılla bağdaşmaz. O halde taklid ederek Batı'nın bütün düşünce argümanları içerisinde boğulmamak lazımdır. Batının yalnız ilim ve tekniğini almak gerekir.

Batı'nın sanayi'de muazzam maddi başarıları, insanların imanlarını çökertmek gibi manevi yıkımları da beraberinde getirdi.

Batı'nın materyalizmle birlikte pozitivizme sarılarak maddi bilim ve teknikte ilerlemesi ve dünyada ekonomik gücü ele geçirmesi ile husule gelen

imansızlık, Doğu'ya da tesir ederek imanın vereceği huzur ve sevinci kalblerden yok etti.

Bugün kalkınma ve gelişme denilince yalnız ekonomik kalkınma akla geliyor. Halbuki ekonomik kalkınma ile birlikte manevi gelişme önemlidir. Aydın denilince, yalnız tabiat bilimleri ve sosyal ilimlerde tahsil yapmış olanlar anlaşılıyor.

Halbuki gerçek aydın, madde ve manayı anlayarak nesne ve hadiselerin Allah'ın varlığına delâlet eden yönlerini ve O'na doğru uzanan bağlantılarını gören kimsedir. Tek kanatla uçulmaz uçmak için iki kanat lazımdır. Kelamcının da böyle olması lazımdır. Batı da insanlar, modern bilimle nesne ve olayları inceleyerek, çeşitli enerjilerini keşfetmiş ve bunları teknolojiye tatbik ederek mükemmel aletler yapmışlardır. Sosyoloji ve insan ilimleri de, Kant'ın eleştirisi ile pozitivizm felsefesinin hakimiyeti altında kalmışlardır. Teloloji sahasında Batı'nın dayandığı kaynaklar; Eski Yunan, Roma ve kendi anlayışlarına göre Hristiyanlıktır. Böyle olduğu için batı maneviyat sahasında makbul bir ilerleme kaydedememiştir.

Bizde husûle gelen iman zaafı, ahlaki bozulma ve imansızlık gibi maneviyat çöküntüleri sırf taklid yoluyla meydana gelen batıcılığımızdan ve batıcı aydınlarımızdan kaynaklanmıştır.

O halde ne yapmamız lazım. Batıya ne tamamen kayıtsız kalmakla ne de onu düşman saymakla problemlerimizi çözebiliriz. Ama bizim bütünlüğümüzü parçalamış bir medeniyetin vitrininde olan her şeyi mutlak taklit etmekten artık kurtulalım. Bir Kelamcı Arkadaş, "Yani bilim diliyle siz isterseniz de Allah'ı isbat edemezsiniz. Allah'ın varlığı ma'kuldür, ama bilim diliyle bunu kanıtlamak mümkün değildir."¹

Başka bir kelamcı Arkadaş (Mehmed Dağ) da şöyle diyor: "İyi kötü her şeyi yok iken yaratan, düzen ve düzensizliğin faili olan kurulu dinlerin Tanrısını kanıtlaması mümkün değildir"

Bu arkadaşlar niçin böyle söylüyorlar. Yoksa kendileri kaya kovuğundan mı çıktılar. Yoksa kendileri Allah'tan başka yaratacak maddeden ve enerjilerden bir şey mi buldular. Hayır. Batı felsefesini eleştirmeden bağlı kaldıkları için Kant böyle söylediği için bunlar da onun izinden gittiler. O halde ilim ve delille doğruyu görelim ve alalım.

Yetişmiş bir kelamcının yanlışlarını görerek batı felsefesini aşması lazımdır. Hatta Kelam ilmine kesin bilginin sokulmasına karşı çıkanlar ve alan ayrılığı olduğunu ve iman ile ilmin birbirine müdahale etmeden yaşaması gerektiğini savunan kelamcılarımız vardır. Bu takdirde Kelam ilmi ne yapacak. Fırıldaklık mı çevirecek. Fırıldak hocalar türedi. Maddi ve nakli dayanağı olmadan sarılacağı ilmi bir delilil bulunmadan faydasız çok konuşan ve yazan kafasından atıp tutanlar vardır. Bugün müslümanlar, İlahiyat hocalarının -buna kelâmçılar da dahil- yarısına itimad etmez ve güvenmez hale geldiler.

Doktora ve Doçentlik tezlerinin sadece şekillerine düzenine bakıyor, ilmi muhtevasına bakmıyoruz. Çok defa bilenle bilmeyeni birbirinden ayırd edemiyoruz.

¹ İlahiyat Fakülteleri Kelam Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri Koordinasyon Toplantısı-II.Nadim Macid, s. 207, M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, No: 49, İst., 1998.

Kelamcı'nın sayısını çoğaltmak yerine kaliteli kelamcılar yetiştirmemiz lazım geliyor. Hatta bugün Kelamcılarımızın çoğu eski kelâm kaynaklarını okuyup anlayacak düzeyde değildir. İlimle ve psikolojik yollarla gönüllere hitap ederek kalblere doğru olarak imanı yerleştirip güzel ahlaki insanlarımız arasında yaygınlaştırmak en önemli vazifemiz olmalı. Biliniz ki, %50'nin üzerine çıkartarak el-hükümü il ekser hükmünce iyileri çoğaltmakla Allah'ın yardıma mazhar oluruz.

3- İslâm'da Modernleşme Sorunu; İslâm Modernistlerinin çoğu Batı'dan seçtikleri fikir ve teorilerin -yanlışlığını ve doğruluğunu anlamadan- te'siri altında kaldılar. Kur'an'ın akaid, ibadet, hukuk ve içtimâi anlayışı sıkı sıkıya birbirine bağlıdır, hükümleri de evrenseldir. Fakat modernistler Kur'anın hitaplarının tarihsel olduğunu iddia edip onun hukuki hükümlerinin yanında varlık alanı, Allah, ahiret, melekler, cin, iblis ve ruh hakkında bilgi veren genel cümleleri de "tarihsel" dir. Kur'an'ın nazil olduğu devirde o bölgedeki insanların idrak seviyelerine hitap ediyor diyerek, yeniden yorumlamak istiyorlar.

Kur'an'ın hukuki hükümlerinden bazısı çağın ihtiyacına göre, kat'i delil ve kesin bir aklı muarız bulunursa, tarihi sayılabilir ve bu takdirde onu uygulamada keyfi değil, belki nakli ve akli kesin delile istinaden değişime gidilebilir. Fakat Kur'an'ın akaid dair verdiği bilgiler ezeli ve ebedi gerçeklerdir.

Melekleri kuvvetle, cinleri mikropla ve cesedlerin diriltilmesini ruhani azab ve nimetlendirilme ile yorumlayıp Kur'an'ın bildirdiği hakikatleri değiştirerek Kelâm ilmini modernleştirip geliştireceğiz diye, akaidi tahrif etmeye kimsenin salahiyet ve yetkisi yoktur. Hakikatler değişmez

Değişiklik ancak akideyi isbata yarayacak delillerde olur.

Yine bazı İslâm modernistlerinin mu'cizeyi Kur'an'ın bildirdiğinden başka şekilde yorumlamaları; ahad haberdir diye hadisleri, özellikle Hz. Peygamberin gösterdiği mucizeleri anlatan hadisleri reddetmeleri ayrı bir sorundur. Halbuki Hz. Muhammed'in (s.a) maddi mucizeleri, birer birer veya ikişer ikişer raviler tarafından naklolunmakla birlikte rivayetlerdeki müşterek nokta tevatür noktasına ulaşmıştır.

4- Türkiye Avrupa Birliğine girmek istiyor ve Dünyaya açılarak küreselleşme olgusu içerisinde yer alacaktır. Birliğin dağılmasıyla komünizmin egemenliğinden kurtulan ve yeni kurulan Türk Cumhuriyetleri ile münasebetlerini de sıklaştıracaktır. Bütün bunlar olurken imanı yerleştirmede kelamcılara büyük görevler düşmektedir.

Dinler arası diyaloglarda, demokratikleşme, modernleşme ve küreselleşme sürecinde, dışarıdan gelecek riskler altında ezilmeyi, maneviyatı koruyarak önlemek gerekir. Toplumun İslâm kimliğini muhafaza ederek, moral değerleri yükseltilecek iman ahlakının yayılıp yerleştirilmesinde Kelâm ilminin vazifesi çok önemli ve büyüktür.

5- Yine zamanımızda İslami olmayan tasavvufu ve tasavvufa sızmış batıl görüş ve hurafelerin izalesi ve Vahdet-i vücud gibi yanlış anlaşılan görüşlerin düzeltilmesi de Kelâm'ın konuları arasına girer.

Vahdet-i vücud;

Çağımızın kavram kargaşası içerisinde yanlış anlaşılmış ve panteizm gibi sanılarak, bazı müslümanları tehlikeli bir inanca süreklemeye kaymıştır. Hiç Yaratan Allah, yaratamayan nesnelere gibi mi olur mu? Hâlık la mahlut aynı olur mu?